

EL «CORREO DE TORRUELLA DE MONGRÍ» EL PERIÒDIC MÉS ANTIC DE LA VILA

La narrativa històrica és una labor àrdua i exigent que obliga a una indispensable recerca i consulta de documents i publicacions amb el propòsit d'aconseguir la deguda objectivitat en la pretesa descripció de qualsevol tema retrospectiu. Una ajuda considerable en aquest sentit, pel seu valor testimonial, precís i verídic, es condensa en els escrits de la premsa periòdica pertanyent a l'època que s'intenta investigar. La premsa és un mitjà important d'anàlisi per definir els més amplis aspectes de la realitat socio-política, econòmica i cultural de la vida d'una comunitat. Naturalment, aquesta condició sols podem obtenir-la a partir d'un temps pròxim als nostres dies perquè la premsa es manifesta amb àmplia influència en la societat en els segles XVIII i XIX, encara que trobem el precedent del primer periòdic redactat en català aparegut a Perpinyà l'any 1624, abans, per tant, de produir-se la pèrdua del Rosselló confirmada en el tractat dels Pirineus del 1659.

En la Guerra de Successió, de greus conseqüències per a la vida política i social de Catalunya, es manifesta l'afany informatiu general i es publica el «Diari del Siti i Defensa de Barcelona» (1713) que en caure la ciutat, després d'heroica resistència, sota el domini de Felip V es transforma en la «Gaceta de Barcelona» plenament sotmesa —com tots els signes d'identitat catalana— a la causa prepotent del vencedor.

Seguint el degut ordre cronològic, assenyallem que la història de la premsa a les nostres comarques s'inicia a Girona l'any 1787 amb la publicació del periòdic «Gazeta de Gerona» identificada amb el poder absolutista que regeix el país en un període marcat per greus conflictes bèl·lics: Guerra Gran contra França (1793-1795) i, seguidament, guerra contra Anglaterra (1796).

El segon periòdic, també editat a Girona l'any 1795, es dedica a rememorar amb aire grandiloqüent la història del passat medieval, a exaltar la figura dels monarques que són comparats als personatges de la mitologia i a glorificar les conteses bèl·liques que varen sostenir, conceptes inclinats a fer més elevat i viu l'ambient militarista que les circumstàncies imposaven. Es manifesta, de manera perceptible, la influència de les idees enciclopedistes. Els dos periòdics, gairebé d'edició simultània, eren bisetmanals i i redactats en castellà, tenien la majoria dels subscriptors entre les persones d'evident capacitat d'estudis. És un fet lògic si considerem que l'analfabetisme era summa-

ment elevat en aquell temps en les classes populars, obrers, artesans i camperols, que sols podien aconseguir un escàs coneixement de la situació política del país per mediació d'eventuals converses amb persones de nivell superior, sempre difícils d'establir per la separació social rigorosa de l'època, i, sobretot, acudint als cercles de lectures que es realitzaven en determinats llocs públics.

A finals del segle XVIII, la premsa agafa un fort impuls de difusió per la poderosa influència de les idees sorgides amb la Revolució Francesa, de gran magnitud històrica, de la qual s'escau enguany el bicentenari. Els governants espanyols, com els d'altres països d'Europa, lluiten enèrgicament amb dràstiques mesures restrictives contra la força d'un moviment revolucionari que la premsa escampa arreu com un foc abrandat, incontenible, que afecta les arcaïques estructures polítiques i socials imperants durant segles. Es faculta els directors de postes a prohibir —fins i tot mitjançant la inspecció de la correspondència— la publicació d'escrits relacionats amb les idees de la Revolució Francesa que atorguen al poble el poder de sobirania política però que impliquen també necessàriament, per la seva deguda eficàcia, un alt nivell de responsabilitat cívica i cultural ciutadana. Aquests ideals, després de superar dures i constants dificultats, contribuiran de manera ostensible a la radical transformació de la societat en els països capdavaners del món.

L'any 1792, s'inicià a Catalunya la publicació d'un periòdic que assolirà gran transcendència, el «Diario de Barcelona», de considerable perdurança i que encara avui es troba en plena activitat ostentant el valuós títol del més antic periòdic d'Europa. L'edició del «Diario de Barcelona» fou autoritzada, sotmesa, però, a un rigorós condicionament del seu text per evitar la propagació dels corrents democràtics i de llibertat nascuts a França. Cal destacar que en produir-se la guerra de l'any 1808 amb l'ocupació de Catalunya pels francesos, el periòdic va exercir una poderosa influència a favor dels invasors i va esdevenir el «Diari del Govern de Catalunya i de Barcelona», redactat en català, convertit en un eficaç medi de propaganda dels postulats polítics de la causa napoleònica.

«Catalanitzant la premsa i apellant als sentiments particularistes dels catalans, els francesos van demostrar que el segle XVIII —primer la destrucció filipista i després la integració a Espanya— no havia pas anorreat els trets característics de Catalunya, ni el particularisme latent en el poble. En un dels moments més adversos pel catalanisme —la guerra napoleònica reunia inevitablement en un mateix sentit la lluita de Catalunya i Espanya contra Napoleó —els invasors seran els qui ens donaran la mesura, amb la seva actitud, de les dimensions i la importància del fet diferencial».¹

La utilització de la premsa com a poder persuasiu i d'adulació al poble català es considera pels historiadors com un veritable assaig catalanista, emprat evidentment amb subtilesa i astúcia per a la consecució d'un eficaç domini del país conquerit per la força armada. L'historiador Pierre Vilar assenyala que fins i tot les proclames del mariscal Augerau, vencedor de Girona, manifesten definicions d'una futura ideologia catalanista.

1. PUIG I OLIVER, Lluís M. de. «Notes sobre la premsa napoleònica a Girona». A.I.E.G. Volum XXII. Pp. 349.

Mapa realitzat pels francesos a final del segle XVII en el qual destaca la importància de Torroella per la dimensió i el recinte murallat medieval.

D'acord amb aquests conceptes, pren gran relleu polític en aquella època l'advocat figuerenc Tomàs Puig, culte i actiu napoleònic, autèntic defensor del particularisme català i especialment de la llengua del país davant les més altes autoritats franceses, les quals el distingeixen amb l'important nomenament de Corregidor. Amb la seva iniciativa, s'edita un periòdic amb el nom de «Gaseta del Corregiment de Girona» redactat íntegrament en català, primera publicació a Girona i comarques que utilitza la nostra llengua. En el número inicial, de data 24 de juny del 1810, s'hi exposen els postulats que preconitza amb el següent text que destaca per l'original i arcaica ortografia:

«Desitjós lo Govern de proporcionar al públich las noticias, se apressura gustós en mitj de sas gravíssimas taréas e importants cuidados, dirigits sempre à la comuna y general felicitat, à publicar per medi de esta Gaseta las que pugan instruirlo y serli útils. Se continuarà tots los Diumenges y Dijous de cada semmana: contindrà los fets polítics importants, las noticias útils a la agricultura, comers y economia: abominant las preocupacions, y enois, que tant en estos dias afligeixen à la humanitat y la aniquilan. Se evitarà tot engany, y sols se manifestarà ab candor y posible veracitat lo que en ella se mira per convenient públich. Est, al pas que es el mes acrehedor al Govern, es també el mes obligat à abraçar sas amonestacions, y cumplir ab sos preceptes: perço no omitirà insertarlos, aixis com vage publicantlos. En fi se emplearà tot lo cuidado perque el públich sia servit y puga quedar satisfet».

L'afany de seduir el poble amb la promesa d'establir un programa polític generós de respecte al sentiment particularista català va resultar negatiu i es mantingué amb immovible decisió popular la voluntat de prosseguir la lluita armada contra els invasors francesos. A ben segur el poble va sospitar, amb cautelós recel, que els afalacs dels napoleònics no eren sincers; circumstància plenament justificada perquè ben aviat varen desaparèixer els escrits en català amb l'inici d'una política d'afrancesament absolut que evidenciava la intenció d'annexionar Catalunya a França.

El professor Lluís M. de Puig i Oliver és autor d'un interessant estudi històric del qual reproduïm el següent paràgraf:

«Gómez Imaz, en el seu treball sobre la premsa de la guerra napoleònica a la península ibèrica, fa menció de dues publicacions que no han estat citades per cap altre historiador de la premsa. L'una és un periòdic de Torroella, anomenat «Correo de Torruella de Mongrí», que s'editava pel juliol de 1808, de notícies, en foli imprès per una cara a dues columnes, sense peu d'impremta. I l'altra és un «Correo de Gerona» de 1808, periòdic patriòtic, en quart, de 14 pàgines, sense lloc ni any ni peu d'impremta. Gómez Imaz diu que ha vist l'exemplar del 28-6-08. D'aquestes dues publicacions no en tenim cap més referència».²

En resposta a aquest escrit podem, afortunadament, donar explicacions concises i valuoses.

El periòdic «Correo de Gerona», de l'any 1808, del qual es conserven únicament dos exemplars, ha estat estudiat pel professor gironí Lluís Costa i Fernández, llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona l'any

2. PUIG I OLIVER, Lluís M. de. Obra citada. Pp. 338-339.

1981. Transcrivim la còpia textual de l'esmentat estudi que guarda relació amb el tema que ens ocupa:

«CORREO DE GERONA». 1808.
A.H.M.G. 28-6-1808 / 6-7-1808.
20-16 pàg.
Sense il·lustracions.
Castellà.

Els dos únics números que es conserven dediquen la totalitat de les seves pàgines a descriure els efectes provocats per les expedicions de l'exèrcit a la ciutat de Girona:

«Permite Dios que nadie se dexa seducir por el Maquiabelismo francés, y que el Pueblo Español tan amante de su dignidad, nada escuche, á nadie preste oídos sino a la penetrante voz de la Religión, del Rey y de la Patria».

No estan contra el poble francès, sinó contra el seu govern:

«¿Será posible que una Nación tan poderosa se dexa tiranizar más tiempo por un malvado, que tiene una sed insaciable de sangre humana, y cuyo desenfrenado egoismo en nada piensa sino en su propio engrandecimiento?»

Es tracta d'un periòdic patriòtic d'elevat interès.

El que esdevé veritablement important, especialment per nosaltres torroellencs, és que, de manera inesperada i amb gran complaença hem pogut aconseguir una reproducció del periòdic «Correo de Torruella de Mongrí», de l'any 1808, descobert examinant el copiós arxiu particular de l'il·lustre Dr. Lluís Pericot. Ens ha sorprès extraordinàriament aquesta troballa perquè en les innombrables converses que vàrem sostenir, mai va indicar-nos que disposés d'un exemplar del «Correo de Torruella de Mongrí», document històric de gran vàlua i possiblement l'únic que existeix. Si ha arribat a les nostres mans i poder fer-lo públic, ha estat gràcies a l'interès i estima que el Dr. Lluís Pericot sentia per tot el que es trobava relacionat amb Torroella. Edevé, realment, una ofrena pòstuma digna de la seva elevada condició humana.

Amb la intenció de deixar registrada l'existència de l'important periòdic vilatà més antic, el reproduïm íntegrament com a il·lustració d'aquest estudi amb les mateixes mides que l'original.

CORREO DE TORRUELLA

DE MONGRI,
del 13 y 15 de Julio de 1808.

*Este papel da noticias de Gerona, y del estado del
Castillo de Figueras.*

Dia 13.

MAntenemos aun el sitio de este Castillo; los enemigos diariamente hacen salidas, forzados sin duda de la necesidad de víveres, y en ellos quedan siempre algunos muertos; de estos se han hallado unos con garvanzos en la boca, y con trigo: se ha mandado quemar de este último, todo el que estaba en el recinto del Castillo, como en efecto queda ya realizado; de suerte, que en todo el campo no queda una espiga.

En una de las salidas que hicieron los enemigos, se llevaron tres Artilleros nuestros que se hallaban dormidos en el Convento de San Francisco, é igualmente à un Paysano, que despues de aberle apeleado lo despidieron del Castillo con media galleta. Desde que cogieron à nuestros Artilleros, observamos, que el fuego es mas vivo, y que envian bombas y granadas en Vilabeltran, y Villafaut, cosa que no se habia visto del brazo francés. La Villa de Figueras está ya quasi demolida por las muchas bombas que sobre ella ha arrojado el enemigo, y se observa que la Iglesia mayor está exênta de ellas. Dos prodigios observamos que el Cielo nos dispensa; el uno es que los cascos de las bombas llegan à romper los porrones de vino y los platos quando las gentes comen los ranchos, y

(2)

no dañan à los circunstantes; el otro es, que no se necesitan Hospitales para enfermos; tanta es la salud que gozamos en las circunstancias actuales.

No podemos asegurar la rendicion del Castillo por ser varias las opiniones, en punto à la galleta que los sitiados entraron en el Castillo desde Bellagarde, no pudiendo nadie asegurar la cantidad de esta galleta, lo cierto es, que los arrojos de salir del Castillo, comer garvanzos crudos, y llevarse mieses de trigo, todo indica escasez.

La Junta de Gobierno de Figueras nos ha manifestado tener noticia de haber entrado tres mil Franceses armados; à saber: mil en Bellarde, mil en Cèrret, y mil en les inmediaciones de Puig-Cerdà; por lo que hemos socorrido con gente de este Pueblo, el cordon de la frontera.

Arribó à San Feliu de Guixols el Patron Milioni, de buelta de Mallorca, adonde fue por comision de la Junta de Gobierno de Gerona, traxo grande cantidad de cartuchos de fusil, y condujo un ingeniero, hijo de Gerona, llamado Pelliser; èste no obstante de haber llegado allí despues de la derrota de los Franceses en aquella Ciudad, ha construido para la defensa de la misma, lo muy bastante, caso que intentasen otro ataque.

Ni nos faltan brazos ni valor, confiados siempre en la proteccion de nuestro amable S. Narciso, pero carecemos de armas largas.

Dia 15.

Se espera dentro de poco tiempo el desembarco de algunas Tropas de Mallorca, segun nos tienen ofrecido por los encargos que les hemos enviado.

Acaba de llegar un Paysano de Barcelona, que

servia en las banderas Españolas, y ha podido desertar, dice: que los Franceses hacen grandes provisiones de víveres en Manjuñ y Ciudadela; que todos los extranjeros domiciliados ya se hallan vestidos del uniforme francés, y de guarnicion en los Castillos; que el pan de municion se vende á peseta cada uno; que apenas comen carne; y por fin, que todo escasea.

Gerona está en el dia en un pie de defensa respetable, lo está igualmente el Suro de la palla, y San Feliu de Guixols, que es por donde podrian penetrar los Franceses para socorrer el Castillo de Figueras: Hostalrich está igualmente provisto de todo, y esperamos, que si se atreviesen á atacarnos de nuevo acabariamos con ellos.

El Castillo de Figueras aun no se ha rendido, y parece que el paisanage satisfecho ya de tirar fusilazos inutilmente, y convencidos por otra parte, y por los Señores que mandan el acedido, del peligro que corre de perecer mucha gente, si los enemigos dan fuego á la polvora, ò construyen minas, segun puede presumirse por el incesante golpe de martillo que se oye, y ellos han indicado, se ha puesto todo con mucho orden, y parecen ya estas gentes tropa reglada: Antes de ayer salió una caluna de Franceses del Castillo, y se dirigian carretera á baxo; los que iban delante se veian sin armas, y se presume que los demás tampoco las llevaban; los paisanos no dieron lugar á que se acercasen, ni ha averiguar á lo que venian, enpezando el fuego por un cañon que está colocado al frente de la carretera, cubierto de ramas, y sostenido de la fusilería; los franceses volvieron á entrar al Castillo, en donde es de creer les estrechará mas y mas el hambre sino les llega

(4)

algun refuerzo.

Se dice que ayer indicó á la Villa de Figueras el Comandante de los Franceses de dicho Castillo, que si querian admitirle en el Hospital los enfermos y heridos que tiene, no continuaria el fuego contra la Villa, y que si les permitian salir armados, y con dos carros cubiertos evacuarian el Castillo; á lo que se le contextò: que ni los querian vivos ni muertos; y que el hiciese su obligacion, ó lo que le pareciese, que nosotros haríamos otro tanto.

Antes de ayer se celebró pomposamente en Geroná, la entrega de espada, baston y banda, al inclito Patron y protector nuestro San Narciso, Proclamandole Generalisimo.

Aquest és el text íntegre del periòdic «Correo de Torruella de Mongrí», datat els dies 13 i 15 de Juliol del 1808, primer any de la guerra napoleònica, quan encara la nostra vila no havia estat ocupada pels francesos. En llegir-lo, observem que guardava similitud amb el seu homònim publicat a Girona, també acèrrim defensor dels postulats patriòtics espanyols i en contra de l'agressió napoleònica. Destaca en el seu text l'interès envers la situació dels ocupants del castell de Figueres, quarter general de l'exèrcit francès en terres gironines. S'observa clarament que el propòsit bàsic d'aquest periòdic era fer conèixer les accions bèl·liques ocorregudes en una època d'escassos mitjans d'informació i contribuir, sobretot, a mantenir amb fermesa la moral i l'esperit de resistència popular enfront de l'atac d'un enemic tan poderós com l'exèrcit de Napoleó, del qual es descriuen les greus dificultats en què es trobava, fins i tot mancat dels recursos més elementals com l'alimentació dels seus homes, en manifestar: «... que los arrojados de salir del Castillo, comer garbanzos crudos, y llevarse mieses de trigo, todo indica escasez». Resulta inversemblant que l'exèrcit considerat més poderós d'Europa tingués tan mal organitzats els serveis d'intendència. En canvi, ben al revés de les dificultats de l'enemic, es narra amb ingenuïtat: «Dos prodigios observamos que el Cielo nos dispensa; el uno es que los cascotes de las bombas llegan á romper los porrónes de vino y los platos quando las gentes comen los ranchos, y no dañan á los circunstantes; el otro es, que no se necesitan Hospitales para enfermos; tanta es la salud que gozamos en las circunstancias actuales».

L'estil de la redacció del «Correo de Torruella de Mongrí» és semblant a una descripció col·loquial, d'aire planer i espontani, fàcil de comprendre per la majoria dels seus lectors. Aquest redactat tan simple, de sintaxi enrevesada, contribueix al fet que ara, transcorreguts cent vuitanta anys, el trobem pintoresc i propi d'una època marcada per un accentuat analfabetisme popular. El seu valor històric és, però, considerable perquè abans de produir-se l'ocupació napoleònica, en tot l'àmbit de les comarques gironines sols es publicaven dos periòdics: el «Correo de Gerona», que hem descrit degudament, i el «Diario de Gerona» dels anys 1808-1809, aspecte clarament demostratiu de la importància rellevant que tenia la nostra vila en aquella època tan difícil soferta pel país.

Com a cloenda d'aquest estudi, assenyallem que el periòdic «Correo de Torruella de Mongrí», de l'any 1808, fins avui ignorat i venturosament descobert, contribueix amb el seu considerable valor documental a incrementar el nostre transcendent llegat històric.

Pere Castells